

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР
У74

Автори:

Марецька Л. П., кандидат педагогічних наук,
завідувач науково-методичної лабораторії української мови і літератури
Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія
неперервної освіти» Херсонської обласної ради;
Голобородько К. Ю., доктор філологічних наук, професор,
декан українського мовно-літературного факультету
імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
Окуневич Т. Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства
Херсонського державного університету;
Данилова О. П., заслужений учитель України, учитель української мови
і літератури загальноосвітньої школи I–III ступенів імені Олександра Довженка
Новокаховської міської ради Херсонської області;
Чаловська М. В., учитель української мови і літератури вищої категорії,
учитель-методист Херсонської багатопрофільної гімназії № 20
імені Б. Лавренюва Херсонської міської ради.

Рецензенти:

Назаренко Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент;
Кучма Т. І., учитель української мови вищої категорії, учитель-методист
Херсонського академічного ліцею при ХДУ.

Українська мова. 8 клас. II семестр. Нова програма /
У74 *Л. П. Марецька, К. Ю. Голобородько, Т. Г. Окуневич,*
О. П. Данилова, М. В. Чаловська / за ред. Є. П. Голобородь-
ко. — Х. : Вид. група «Основа», 2016. — 86, [2] с. — (Серія
«Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-2804-4.

У посібнику репрезентовано всі уроки української мови для II семес-
тру 8 класу за новою програмою 11-річної школи згідно з наказом Мініс-
терства освіти і науки України № 585 від 29.05.2015.

Метою створення цього посібника є бажання полегшити підготовку
вчителя до уроку, вивільнити час для творчої складової. Конспекти скла-
дено за чіткою структурою, містять основні етапи уроку, але можуть бу-
ти творчо доопрацьовані. Зручний формат перфорації дає можливість ви-
окремити конспект кожного уроку.

Для вчителів української мови й літератури загальноосвітніх шкіл,
керівників методичних об'єднань, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР

ISBN 978-617-00-2804-4

© Марецька Л. П., Голобородько К. Ю.,
Окуневич Т. Г., Данилова О. П.,
Чаловська М. В., 2016
© Голобородько Є. П., за заг. ред., 2016
© Корягін В. О., макет обкладинки, 2016
© ТОВ «Видавнична група «Основа», 2016

Зміст

Урок № 33.	Однорідні члени (із сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком). Поширені і непоширені однорідні члени речення. Смыслові відношення між однорідними членами речення (єднальні, протиставні, розділові)	5
Урок № 34.	Речення з кількома рядами однорідних членів	9
Урок № 35.	Однорідні й неоднорідні означення	11
Урок № 36.	Усний стислий переказ тексту публіцистичного стилю (на основі прослуханих радіо- і телепередач)	13
Урок № 37.	Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами (повторення й поглиблення). Кома між однорідними членами речення	15
Урок № 38.	Двокрапка й тире при узагальнювальних словах у реченнях з однорідними членами	17
Урок № 39.	Урок розвитку комунікативних умінь № 8. Усний та письмовий стислий переказ розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі	21
Урок № 40–41.	Урок розвитку комунікативних умінь № 9. Контрольний письмовий докладний переказ тексту художнього стилю із творчим завданням	23
Урок № 42.	Звертання непоширені і поширені. Риторичне звертання	25
Урок № 43.	Розділові знаки при звертаннях	27
Урок № 44.	Вставні слова (словосполучення, речення)	29
Урок № 45.	Групи вставних слів і словосполучень за значенням	31
Урок № 46.	Розділові знаки при звертанні й вставних словах	33
Урок № 47.	Урок розвитку комунікативних умінь № 10. Усний та письмовий твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі власних спостережень у художньому стилі	35
Урок № 48.	Урок розвитку комунікативних умінь № 11. Письмовий твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі власних спостережень у художньому стилі	37
Урок № 49.	Узагальнення й систематизація знань з теми «Речення зі звертаннями і вставними словами (словосполученнями, реченнями)	39
Урок № 50.	Тематична контрольна робота № 6 із розділу «Речення з однорідними членами, звертанням, вставними словами»	41
Урок № 51.	Поняття про відокремлення	45
Урок № 52.	Відокремлені означення, способи їх вираження	47
Урок № 53.	Урок розвитку комунікативних умінь № 12. Конспект прочитаного науково-навчального тексту, тематичні виписки	49
Урок № 54.	Розділові знаки при відокремлених означеннях	51
Урок № 55.	Урок розвитку комунікативних умінь № 13. Усне повідомлення на тему про мову, що вимагає зіставлення й узагальнення матеріалу в науковому стилі	53
Урок № 56.	Відокремлені прикладки	55
Урок № 57.	Контрольний диктант. Контрольне аудіювання тексту художнього стилю	57

<i>Урок № 58.</i>	Відокремлені додатки. Розділові знаки в реченнях з відокремленими додатками	61
<i>Урок № 59.</i>	Відокремлені обставини, способи їх вираження	63
<i>Урок № 60.</i>	Розділові знаки при відокремлених обставинах	65
<i>Урок № 61.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь № 14. Інтерв'ю в публіцистичному стилі	67
<i>Урок № 62.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь № 15. Інтерв'ю в публіцистичному стилі (продовження)	69
<i>Урок № 63.</i>	Уточнювальні члени речення	71
<i>Урок № 64.</i>	Розділові знаки при відокремлених й уточнювальних членах речення	73
<i>Урок № 65.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь № 16. Ділові папери. Протокол. Витяг із протоколу	75
<i>Урок № 66.</i>	Тематична контрольна робота № 7. Контрольний тест	77
<i>Урок № 67.</i>	Просте неускладнене речення. Розділові знаки при ньому	79
<i>Урок № 68.</i>	Урок розвитку комунікативних умінь № 17. Складання й розгрупування діалогів дискусійного характеру	81
<i>Урок № 69.</i>	Розділові знаки в простому ускладненому реченні	83
<i>Урок № 70.</i>	Узагальнення й систематизація вивченого про просте речення	85

Урок № 33. **ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ (ЗІ СПОЛУЧНИКОВИМ,
БЕЗСПОЛУЧНИКОВИМ І ЗМІШАНИМ ЗВ'ЯЗКОМ).
ПОШИРЕНІ І НЕПОШИРЕНІ ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ.
СМИСЛОВІ ВІДНОШЕННЯ МІЖ
ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ РЕЧЕННЯ
(ЄДНАЛЬНІ, ПРОТИСТАВНІ, РОЗДІЛОВІ)**

Дата _____

Клас _____

Мета:

- **навчальна:** поглибити знання восьмикласників про однорідні члени речення; сформувати загальнопізнавальні вміння знаходити однорідні члени речення та визначати їхній вид, аналізувати зв'язок між ними (сполучниковий, безсполучниковий чи змішаний), а також смислові відношення, правильно розставляти розділові знаки та інтонувати речення з однорідними членами;
- **розвивальна:** розвивати творчі вміння складати речення з однорідними членами та використовувати їх в усному та писемному мовленні, навчити моделювати схеми речень з однорідними членами;
- **виховна:** за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати повагу до національної культури, любов до Батьківщини.

Правопис: кома між однорідними членами речення.

Внутрішньопредметні зв'язки:

- **Лексикологія:** засвоєння нових слів.
- **Культура мовлення і стилістика:** правильна побудова речень з однорідними членами з використанням сполучників; дотримання правильної інтонації в реченнях з однорідними членами з різними видами зв'язку.
- **Текст (риторичний аспект):** використання однорідних членів речення в текстах художнього стилю.

Міжпредметні зв'язки: однорідні члени речення як засіб художньої виразності (література).

Тип уроку: урок засвоєння нових знань (формування мовної компетенції).

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Пошуково-дослідницька робота

- ▶ Прочитати текст, визначити його тему. Назвати головні члени кожного речення. Знайти члени речення, які відповідають на одне й те саме питання й належать до одного члена речення. Пригадати і дати визначення однорідним членам речення. З'ясувати лексичне значення виділеного слова.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІНОК

Вінок у багатьох народів — це дівоча прикраса з живих або штучних квітів, колосків, кольорового пір'я. Уважали, що вінок із живих квітів захищає дівчину від **напасників** і лихого ока. До українського вінка вплітали різноманітні квіти: троянду, лілію, волошку, мальву, безсмертник, калину, ромашку тощо. Кожна квітка щось символізувала. Наприклад, ромашка — мир, ніжність, кохання. До віночка також в'язали кольорові стрічки: світло-коричневі, жовті, зелені, блакитні, фіолетові, рожеві. А по краях — білі, що є символами чистоти (*З інтернет-джерел*).

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Робота з підручником

- ▶ Опрацювати теоретичний матеріал, поданий у підручнику. Визначити, що нового в ньому є.

Дослідження-конструювання

- ▶ Прочитати виразно речення. Ускладнити кожне речення однорідними членами, визначити їхню синтаксичну роль. З'ясувати, що є засобом зв'язку однорідних членів.

1. Ще й сьогодні ми маємо у своїх звичаях поєднання різних культур.
2. Староукраїнська традиція увійшла у плоть наших звичаїв.
3. Багата наша культура на символи.
4. Усе віє на серце кожного з нас чаром рідної стихії.
5. Звичаї об'єднують окремих людей в один народ.
6. Той, хто забуває звичаї своїх батьків, карається Богом.

- Довідка:* 1. Староукраїнська, дохристиянська, християнська культури. 2. Кров, традиції. 3. Кутя, писанка, клечання, дідух. 4. Рухи, дії, слова. 5. Мова, націю. 6. Традиції, людьми.

Творча робота

- ▶ Скласти зв'язне висловлювання за темою «Традиції моєї родини», уживаючи однорідні члени з різними відношеннями (єднальними, розділовими, протиставними).

Вибіркова робота

- ▶ Виписати з вірша «Як наші бабуні» речення з однорідними членами, з'ясувати, що є засобом зв'язку між ними.

ЯК НАШІ БАБУНІ

На Великдень я прокинуся раненько,
Певно, ще раніш від пташечки на клуні —
Так колись ранесенько вставляли
Наші всі бабуні й прабабуні.
З татом, з мамою до церкви я поїду,
Не залишимо й маленької Лідуні,
Хай вона «Христос Воскрес» співати вчиться,
Як співали ще бабуні й прабабуні.

На Великдень принесемо посвятити
Круглу пасочку і писанки-красуні.
Так колись давним-давно робили
Наші всі бабуні й прабабуні.
А потому ще й гаївку заспіва їм —
Коло церкви ми дівчатка гожі.

Як колись співали на Великдень
Наші всі бабуні й прабабуні.

Лінгвістичне дослідження на основі аналізу тексту

- ▶ Прочитати текст мовчки. Записати по пам'яті ключові слова і словосполучення та переказати текст. Дати відповідь на запитання, сформульоване автором у заголовку до тексту і в останньому реченні.

ЩО МИ ЗНАЄМО ПРО ПІДСНІЖНИКИ?

Уже почали з'являтися перші підсніжники — провісники початку весни. А що ми про них знаємо? Виявляється, підсніжники — дуже давні квіти. Їм понад 300 мільйонів років! Вони росли ще тоді, коли на землі жили динозаври.

Підсніжники з'явилися дуже давно, тож про їх виникнення складено багато легенд.

Так, **слов'янська** легенда стверджує, що одного разу баба Зима зі своїми супутниками Морозом і Вітром вирішили не пускати на землю Весну. Але

сміливий **Підсніжник** випростався, розправив пелюстки й попросив захисту в Сонця. Сонце помітило квіточку й відкрило дорогу Весні.

Є й така стародавня легенда, у якій йдеться про те, що Бог вигнав з раю Адама та Єву, йшов сніг, і Єва змерзла. Їй на втіху кілька сніжинок перетворилися на ніжні білі підсніжники. Єва зраділа і зрозуміла, що незабаром потепліє. Відтоді підсніжник вважають провісником тепла.

Цікаво, що ж допомогло підсніжникам вистояти з давніх пір і до сьогодні та як удалося пристосуватися до **навколишнього** середовища? (За Т. Вудайко).

- ▶ Назвати речення з однорідними членами. Якою частиною мови вони виражені? До якого слова в реченні належать? З'ясувати зв'язок між однорідними членами речення. Визначити їхню синтаксичну роль.
- ▶ Зробити фонетичний розбір виділених слів. Увести їх у речення з однорідними членами.

Фізкультхвилинка

Щось не хочеться сидіти,
Треба трохи відпочити.
Руки вгору, руки вниз,
Руки в боки, руки так,
Руки вгору, як вітряк.
Вище руки підніміть
І спокійно опустіть.
Плесніть, діти, кілька раз.
За роботу, все гаразд!

Відновлення речень з однорідними членами

- ▶ Прочитати речення. Записати їх, розставляючи й пояснюючи розділові знаки.

1. Був погожий золотистий жовтневий ранок (Ю. Збанацький). 2. Весна квітчає буйні коси і вируша в далеку путь (Л. Дмитерко). 3. Я з дитинства люблю теплі лагідні вересневі дні (І. Цюпа). 4. Тепла липнева ніч пролітає садками посадками скиртами в полях (О. Гончар). 5. Холодні осінні тумани клубочаться вгорі та спускають на землю розкішні мокрі коси (М. Коцюбинський). 6. На високих жовтогарячих шпильястих тополях іскрилося осіннє сонце (Я. Баш). 7. Осінній терпкий вітерець бавиться різноколірними кружальцями вибагливо встеляє ними асфальт доріжок (Б. Волинець). 8. З північного заходу повільно напливала широким півколом низька кучерява хмара (В. Бабляк).

- ▶ З'ясувати лексичне значення виділених слів і дібрати до них синоніми.

V. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Тестова робота

1. Укажіть речення з однорідними членами.
 - А Собака стояв під грушею і не зводив з Миколки здивованих очей.
 - Б Почувся шерхит босих хлоп'ячих ніг, чіпкі руки пригнули голову білого коня.
 - В Падуть листочки зів'ялі, зів'ялі — от так і сам я впаду далі.
 - Г За городом срібною гладінню розлився ставок, за ставком верби до води похилилися, за вербами на пагорбі хати біліють, і баня церкви невеликої з-за дерев виблискує.
 - Д Лелека — гайстер поволі, але впевненою ходою йде по вуличці.
2. Укажіть правильний варіант характеристики зв'язку між однорідними членами.

Усе в такий день вогке, відволожене, змокріле.

- А За допомогою сполучників та інтонації переліку;
Б тільки за допомогою інтонації;
В обома цими способами.
3. Укажіть речення з поширеними однорідними членами.
А Воля пахла живою вільгістю, міцним настоєм лугових трав і молодого сіна.
Б Барви поля і лугу, барви лісу — скільки ненаситної пристрасті!
В Зрідка видніються над ковилами кулясті кущі верблюдки, кермена та молодого кураю.
Г У материнському погляді не було ні фальші, ні лукавості, ні хитрування.
4. Укажіть речення з однорідними присудками.
А Сніг у полі побілішав, тепер проміння не тоне в гострій млі.
Б Сіроманець похлебтав з калюжі води, лугом відбіг від лісу і від дороги, заліз на копицю сіна.
В А вгорі над струмком дрімала жовто-зелена тиша осені й наче уві сні ронила листя.
Г А дрібненький зяблик моститься десь на верху явора чи тополі та ще й уміло ховає гніздечко від людського ока.
5. Укажіть речення, у яких однорідні члени поєднуються єднальними сполучниками.
А Зеленіє степ весною, з кожним днем пишніш стає, то обсіплеться росою, то враз пахощі полле.
Б Сіно тут уже було давно скошено й завезено у стоги.
В А зібравшись, вирушає в дорогу, кликнувши за собою малого, проте бідного песика Кузьку.
Г Дивуються старі мої та й моляться Богу.
6. Укажіть речення, у яких однорідні члени поєднуються протиставними сполучниками.
А Марко всього везе, та не знає, що діється дома.
Б Старий батько з усієї сили з молодицями танцює, та двір вимітає, та прохожих, проїжджачих у двір закликає.
В Верхівки дерев, погойдуючись, уже не тонуть у мороці, а купаються в м'якій, прохолодній тиші.
Г Пташина зграя начебто ходила ходором, та опускаючись донизу, то підлітаючи догори.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

Гра «Моя відповідь — краща»

- Закінчити обірвані речення.
1. Однорідними називаються ...
 2. Однорідні члени речення можуть пов'язуватися ...
 3. Між однорідними членами речення можуть бути такі смислові відношення ...

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- Вивчити теоретичний матеріал за підручником.
► Виконати вправу за підручником.

Урок № 34. РЕЧЕННЯ З КІЛЬКОМА РЯДАМИ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНІВ

Дата _____

Клас _____

Мета:

навчальна: ознайомити учнів з поняттям про речення з кількома рядами однорідних членів, сформувати в них навички знаходити однорідні члени, різні ряди однорідних членів в одному реченні, правильно розставляти розділові знаки та інтонувати речення з кількома рядами однорідних членів речення;

розвивальна: розвивати творчі вміння складати речення з кількома рядами однорідних членів та використовувати їх у процесі складання усних і писемних висловлювань;

виховна: за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу ознайомити восьмикласників з українськими звичаями та обрядами.

Правопис: кома між однорідними членами речення.

Внутрішньопредметні зв'язки:

- **Лексикологія:** засвоєння нових слів.
- **Культура мовлення і стилістика:** правильна побудова речень з кількома рядами однорідних членів та дотримання відповідної інтонації.
- **Текст (риторичний аспект):** використання речень з кількома рядами однорідних членів у текстах художнього стилю.

Міжпредметні зв'язки: речення з кількома рядами однорідних членів як засіб художньої виразності (література).

Тип уроку: урок формування практичних умінь і навичок.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Творче спостереження з елементами аналізу

- ▶ Прочитати текст. З'ясувати, що відображає заголовок — тему чи основну думку? Знайти речення з кількома рядами однорідних членів речення.

ЖІНОЧІ ПРИКРАСИ

Слово *намисто* має багато назв: буси, коралі, монисто, бісери; відіграє важливу роль в історії нашої культури. Упродовж усієї його історії намисто змінювалося за кольором, формою, матеріалом і набувало нових захисних функцій. Намисто в першу чергу оберіг, захист від злих духів і недобрих людей. Тому жінки їх носили кожен день, а не лише у свято.

Найперші прикраси наші предки збирали з ягід горобини і кісточок, горіхів і насіння і прикрашали себе.

Пізніше майстри і майстрині почали виготовляти багаторядні буси з глини, коралів, бурштину, річкових перлин (*З інтернет-джерел*).

III. МОТИВАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ Й ЗАВДАНЬ УРОКУ

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Вступне слово вчителя

Вибіркова робота

- ▶ Прочитати текст. Вибрати з-поміж речень лише ті, у яких кілька рядів однорідних членів. Виписати їх і підкреслити однорідні члени.

СВЯТВЕЧІР

Бідність нашої хати на Святвечір скрасили і надали урочистості вишиті рушники і кетяги калини, запашне сіно на покуті й святвечірній стіл.

На ньому зараз лежать і милують око три хлібини, грудка солі, мальовані полумиски з різними пісними стравами.

От батько поглянув на небо, у далечінь і тричі покликав Мороза.

Потім тато навстіж відчиняє наші скрипливі ворота і виглядає добру людину. І тільки після цього мама, брати, сестри й батько йшли вечеряти і чоловати.

Творче конструювання

- ▶ Прослухати прочитаний учителем текст, визначити його тему. Використовуючи почуту інформацію, скласти прості речення з кількома рядами однорідних членів, визначити їхню синтаксичну роль.

Хліб — символ життя. З давніх-давен він у великій пошані в народі. Недаремно в молитві до Бога «Отче наш...» люди, як великої милостині, просили не позбавити їх хліба, бо він не просто основа життя. Споконвіку хліб називають святим. Він завжди лежав на столі. Яке щастя, яке добро, що він є на світі. Спочатку в землі, потім у борошні, й нарешті на столі. Якби в нас було хліба стільки, що могли б ним прогодувати весь світ, ми все одно сказали б: «Бережіть кожну скибочку хліба, кожний колосок, кожну зернину, бережіть не тому, що ми скупі, а тому, що це наш хліб».

«Як вродить жито, то будемо жити», — говорить народне прислів'я. Хліб з людиною від народження і до смерті. З хлібом ідуть на родини, хрестини, новосілля, сватання.

На знак згоди дівчина подає хліб на весіллі, хлібом мати благословляє до вінця і зустрічає молоде подружжя.

В Україні з хлібом-сіллю зустрічають на вишитому рушнику найпочесніших гостей. Він — ознака гостинності українського народу.

З хлібом у нас зустрічають гостей,
Хліб на весіллях цвіте в короваї,
І кращих немає на світі вістей,
Ніж — хліб уродився на славу.
Щирим словом, хлібом та сіллю
Ми братів-гостей зустрічаєм,
Хлібом — новосілля й весілля,
І свято дружби-згоди квітчаєм.

Дослідження-реконструювання

- ▶ Подані речення перебудувати так, щоб у них можна було виділити два ряди (можна більше) однорідних членів речення.
 1. З давніх-давен люди святкують Великдень.
 2. На Паску дорослі розписують яечка.
 3. Існує звичай роздарювати писанки з добрими намірами друзям.
 4. У слов'ян яйце було символом пробудження світу.

V. ЗАКРІПЛЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

VI. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Фронтальна бесіда за питаннями вчителя

VII. ПІДСУМОК УРОКУ

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- ▶ Повторити правила за підручником.
- ▶ Скласти міні-повідомлення про звичаї, пов'язані з рушником, використовуючи речення з кількома рядами однорідних членів. Визначити і підкреслити синтаксичну роль однорідних членів.
- ▶ Чи знаєте ви слова «Пісні про рушник»?